

BİR OTORİTER İDEOLOJİ DENEMESİ ÜZERİNE MÜTALÂALAR

Prof. Bahri SAVCI

I — GİRİŞ : BİR OTORİTER İDEOLOJİYE GİTMENİN ZİHNÎ ORTAMI :

Millî Birlik Komitesi içinden ayrılmış bir grupun - 14 lerin- bir kanadı, kendilerini kapsayan şekilsizlikten, vuzuhsuzluktan kurtulup, bir siyasî kuvvet unsuru halinde bir iktidar savaşına girişmiştir. Bunlar, bir zamanlar Millî Birlik Komitesinin müdür ve motor unsurlarından sayılan; istikrarlı, istimrarlı, tecanüslü siyasi görüşleri olduğu sanılan; doktrin imal ve formüle etmede fikrî gücü olduğu kadar, belli bir amaca yöneltmeğe istidatlı kuvvetleri organize edip sevketmede de ehliyeti bulunduğu ileri sürülen A. Türkeş'in idaresinde, doktrinli ve sarîh maksatlı olarak Türk Milletinin huzuruna alenen çıkacak kadar teşebbüsü ele alıp ilerletmiş olanlardır ki, belli başlılarının, M. Özdağ, N. Esin, R. Baykal, M. Kaplan, F. Akkoyunlu'dan ibaret olduğu görülmektedir.

Bu grup, 963 başlarında, mecburen görevli buldukları yabancı memleketlerden, Türkiye'ye dönüp, faal bir iktidar savaşı içine girmeğe kararlı görülmektedir. İktidar savaşlarının teşkilâtı, bünyesi, maddî unsur ve ameliyeleri henüz belli değildir. Kendilerinden; ordu içinde bazı merkezlere dayanarak ihtilâlcî ve radikal maddî kuvvet ameliyeleri bekleyenler olduğu kadar; 1961 Anayasasının cevaz verdiği sivil teşkilâtlar kurarak veya böyle teşkilâtlardan birinde iç hegemonyayı elde ederek sivil kitle hareketleri ile iktidarı zaptetme faaliyetleri bekleyenler de vardır. Eski silâh arkadaşları çevreleri ile aradıkları ve kurdukları alâkalar, bir askerî alârm ile iktidarı devralmayı denemiş bulunan 22 Şubatçılarla olan temasları; kendilerinden, ihtilâlcî ve radikal maddî kuvvet ameliyeleri bekleyenlerin görüşlerine dayanak olmaktadır. Bazı A.P. çevreleriyle olan flörtlerin, sivil metodlarla bir iktidar elde etme yolunu güdeceklerini tahmin edenlerin görüşlerine kaynak

vazifesi görmektedir. Bu müphemlik içinde, gene de kesin ve aydınlık bir husus vardır: Hem iktidara geliş yolunun, hem de orada kalış yolunun gerçek şartının; büyük kitlenin, halkın, mânevi rızası dahilinde kalındığı hakkında bir intiba vermekte olduğunu görmektedirler ve daha ilk ameliyelerinden itibaren, halkın mânevi rızası ile beraber olduklarını belirten davranışlar göstermektedirler. Eski 22 Şubatçılardan bir kısmının 20/21 Mayıs alârmı ile iktidarı devralma hususunda giriştikleri bir ikinci hareket ile, bu grup da ilgili görülerek, kazaî takibat altına sokulmuşlardır. Bu kazaî takibat, kendilerinin 20/21 Mayısın aslî faili olmasalar da, ordu içindeki bazı merkezlere, temayüllere, teşekküllere dayanarak ihtilâlcî ve radikal maddî kuvvet ameliyeleri gütme niyetleri ile, teşebbüsleri hususundaki gerçeği meydana çıkaracaktır.

Bu hususu ve ihtimali adalet araştırmasının bulacağı gerçek hüviyeti ile tarihe malettikten sonra, bize asıl önemli görünen nokta üzerine dönmek istiyoruz: Türkes grupunun ideoloji örgüsünün tahlili...

Bu; bir otoriter ideolojidir; millet iradesinin, üniter, üniform bir fikir ve duygu örgüsü halinde imalinin ve müessir kılınmasının zaruret ve şartlarını ifade eden tekçi bir siyasî felsefenin otoritaryanizm üzerine - devlet otoritesi üzerine - gerçekleşmesi yoludur. Kazaî araştırmanın konusu olmuş olan ihtilâlcî ve radikal maddî kuvvet ameliyesi işini bir kenara koyarsak, bir siyaset ilmi açısından önemli olan noktanın, işte bu üniter, üniform duygu ve düşünce örgüsünü, bir hiyerarşi zinciri ile bir merkezî noktaya bağlanmış otorite yoluyla sevk ve idare ideolojisi olduğunu görürüz. Bunu, şahsî unsurlarından mümkün olduğu kadar sıyrarak, kaynağı, 1961 Anayasa rejimi muvacehesindeki değeri ile birlikte belirtme yoluna girmeliyiz. Çünkü, böyle bir görüşü, Kemalizm ile birleştirerek, izlemek istiyen cereyanlar var-olmaktadır.

Önce şu noktayı belirterek tahlilimize girişmek zorundayız: Türk kafasının geleneksel etkiler altında kalmakta devam eden bölgesinde «Ordu - Devlet» ayniyeti hakkında bir fikrin hâlâ devam ettiğini söyleyebiliriz: Birçok Türkün -hattâ aydın Türkün - kafasında, ordu, devleti teşahhus ettiren bir varlıktır ki, o da bizzat Devlet Başkanının kendisinde ifadesini bulmaktadır: Türk anlayışına göre, tarihte, devlet, silâhlı kuvvet inhisarıdır; bu silâhlı kuvvete sahip olanların iradesi ve otoritesidir. Silâhlı kuvvete, «Bey», «Kağan», «Hakan», «Sultan», «Halife - Sultan» sahiptir. Devlet de, bu «Bey», «Kağan» vesairedir. Silâhlı kuvvet ve

onun fiilî sahibi, «Devlet» denen bir soyut cevherin hâdimi, bu soyut varlığın emrinde bir vasıta değildir; bizzat devletin kendisidir. Bir başka deyimle; Orta-Asya bozkırlarındaki türlü Türk devletleri, o devletlerin tekabül ettiği grupun içindeki «Bey» ile ayniyet göstermektedir. Daha sonraları, Batıya yaklaşan, Ön-Asyaya ulaşan yerleşik Türk devletlerindeki hakanlar, islâmî zihniyet altındaki sultanlar da, kendi şahsiyetlerinde, devirlerindeki devleti ifade etmişlerdir. Devlet iradesine, türlü sebeplerden dolayı - bilhassa iktidarın dinî bir temele dayanmasından dolayı - bir sınır konamayacağı içindir ki, devlet ile ayniyet gösteren bu bey veya Halife - Sultanların iradelerini de, sınırlayıp, bir türlü, demokratize devlet hayatına geçmek mümkün olamamıştır. Ancak, siyaseten de Batılılaşmanın başladığı XIX. Yüzyıl sonlarına doğrudur ki, çok sağlam «hukuk-u hükümransı» olmakla beraber, Padişah - Devlet ve binaenaleyh silâhlı kuvvet - Devlet ayniyeti fikri çekilmeğe başlamış; silâhlı kuvvetlerin ve onun tabii başı olan, tabii sahibi gibi gözüken devlet başkanının da, nihayet, soyut bir cevher olan devletin - devletin realitede tekabül ettiği halkın - hâdimi olduğu, düzenin bir vasıtasından ibaret olduğu fikrî yerleşmeğe başlamıştır. Nihayet, Atatürk'ün lâik ve sivil telâkkisi içinde, devletin silâhlı kuvvetle değil, silâhlı kuvvetin sahibi gibi gözüken Halife - Sultan ile değil, halk ile ayniyeti anlayışına varılmış ve silâhlı kuvvetlerin de halkın hâdimi ve düzeni vasıtası olduğu kavranmıştır.

Bununla beraber, içinde yaşadığımız günlere kadar, kafalarımızın bir kenarında, ordu ile devleti hâlâ birbirine karıştırdığımız, devleti, ordu içinde, ordu ile kurduğu ayniyet kombinezonu içinde telâkki ettiğimiz de bir vâkıadır. Bunun içindir ki, devleti, esasında bir sivil idare, orduyu da, bu sivil idarenin - yâni devletin - bir hâdimi ve vasıtası saymamız güç oluyor, ve bunun içindir ki, muasır çağın, halk rızasını elde ederek meşruiyet kazanma prensibini, nazarî olarak bilmemize rağmen, herhangi bir yol ile silâhlı kuvvetler inhisarını eline geçirenlerin, devlet iradesini ve otoritesini de kazandıkları, kazanacakları, ve binaenaleyh, bilcümle devlet tasarruflarına sahip ve haklı olacakları görüşünün istilzamlarını kabule âmâde oluyoruz.

Bazı gruplar, bir miktar edebiyat ve müteal nizamdaki fikirler ile süslenmiş olarak bazı ordu merkezlerine dayanan ihtilâlciler ve radikal ameliyelerle ortaya çıktıkları zaman, bunun, halk tabakalarınınca şu anlama gelip anlaşılacağını ümit ediyorlar: «Silâhlı

kuvvet «ben oldum»; silâhlı kuvvet, devlet ile ayniyet halindedir; binaenaleyh, şimdi, devlet «ben» oldum, devlet «bana» kalboldu. Devletin tâbii olarak, müteal nizamdaki faaliyetlerime rıza ve tâbiyet göstermenizden daha tabii bir şey yoktur.» İşte bu ümittir ki, Türk toplumunun modern fikirlerle yuğurulmuş mudil şartlarına rağmen, birkaç radikal alârm ameliyesi ile iktidara sahip olunabileceği kanısını veriyor.

Türkeş grubunun otoriter ideolojisinin temelinde de, - bu ideolojinin, kendini, bazı ordu merkezlerine dayatan bir ihtilâlcî radikal ameliye ile gerçekleştirme niyetinde olup olmadığını bilmeden, bunun tahkikini, kazaî araştırmaya bırakarak söyliyelim - ordudan gelmekten mütevellit, bundan sonra da icraatını orduya dayatmalıktan mütevellit bir inanç yatmaktadır. Ve eğer, bu ideolojinin sempatizanları varsa - ki muhakkak vardır - ilerde, tahakkuk safhasına girdiği zaman, bu ideolojiye kendini kolaylıkla ve rahatlıkla verecekler varsa - ki olacaktır - bunlar, duygularının kenar, köşesinde kalmış olan eski hâtıralar dolayısıyla bu suretle hasıl olan yeni bir «ordu - devlet - Türkeş grubu ayniyeti» ni kabul edeceklerdir. Türkiyenin genel gelişme çizgisinin, böyle bir ayniyeti kabulden pek uzaklara kadar yükselmiş olduğunu ilâve ederek; ve fakat, birçok Türklerin kafalarında, radikal ameliyeleri böyle bir tarihî hâtıra kalıntısının tesiri ile kabule âmâde bir bölge bulunduğunu da teyid ederek bir başka noktaya geçelim:

Önce - eğer deyimi caizse - ortaya çıkmış olan bu otoriter ideolojinin kendisini, onun kaillerinden öğrendiğimiz ölçüde ifade edelim :

Bu otoriter ideolojinin kailleri, en geniş ölçüde kendilerini ifade etme imkânını, lider mevkiinde kamu-oyuna sundukları Türkeş'in, iki yıllık yabancı ülke ikametinden Türkiye'ye dönüşü dolayısıyla bulmuşlardır: Türkiye'ye, kara yolu ile girmeyi, bir büyük mizansen halinde kamu-oyuna sunmuşlardır. Bu, aynı zamanda, görecekları iyi kabul derecesine göre, gelecek günlerde dayanacakları halk gücünün vüs'atini de tayine yarıyacaktı. Otoriter ideolojinin sahibi, Edirne'de ilk nabız yoklamalarını yapmıştır: Türkiye'ye, vatandaşlarına kavuşmaktan duyduğu memnuniyeti belirtmiştir. Bu, aynı zamanda, ilk kuvvet gösterisidir de... Paris'te yaptığı bir otomobil kazasını işaret eden bir gazeteciye, çarpışmaların olduğu bir yerde, kendisinin, pek tekin bir kuvvet ve mukavemet kaynağı olmadığını ifade ve telmih ederek «ben kaza geçirmediğim, bana çarpan kaza geçirdi» nüktesi ile anlatmıştır.

Sonraki davranışları da, Türkün millî mefahiri ile öğünme duygusunu belirterek, milliyetçi çizgi üzerindeki düşüncesinin ilk izini ifade etmiştir. Sonra da, bir taraftan tarihî ve dinî yerlerde halka görünerek ve buralarda halk ile karışarak, düşüncesinin gelenekçi cephesini belirtmiştir; öte yandan da, halkı düşünmeden gelen bir halk ile ayniyet tema'sını işlemiştir.

Bu makalede, 14 lerin bir kanadının, artık az-çok belirmiş olan otoriter karakterli siyasi ideolojilerinin unsurlarını görmek istiyoruz. Fakat, hemen itiraf etmek gerekir ki, bu teşebbüsümüz, kemali içinde bir inceleme mahiyetini alamıyacaktır. Çünkü, aşağıda görüleceği üzere, şimdilik bilinen unsurları ile bu ideolojiye bakan bir ilmî açı, ortada, dört başı mamur, insicamlı bir mimarî görmeyecektir ve tahlili de, bu itibarla, kısır kalacaktır. Buna rağmen, bu teşebbüse, gene de devam etmek gerekir. Çünkü, bu teşebbüs, kim ne derse desin, 27 Mayıs İhtilâlinden sonra ortaya çıkan akımlardan birisini konu olarak ele almaktadır. Memleketin kaderi ile ilgili bir olay, bir akım karşısında olduğumuzu unutmamak lâzımdır. Ayrıca üniter ve totaliter bir merkeziyetçi hiyerarşi zinciri ile kendisini empoze etmeğe kalkan bu akımın, tarihî çizgimiz olan demokrasi ile olan tezdadını gözden uzak tutmamak da gerekir.

Gerçekten 27 Mayıstan sonra, ortaya, otoriteci bir görüş de çıkmıştır: Bu görüş, Türkiye'yi, yeni bir disiplin devrimi içine sokmak ve bu disiplin devrinin bütün güçlerini, iktisadi ve sosyal kalkınmanın emrinde bulundurmak ister. Bu görüş, Mustafa Kemal'in kurduğu «reformcu geleneği» ele alıp, bunu yeni plânlı devrin içinde, mütemerkiz bir otoritaryanizm idaresi altında geliştirmek ister. Çünkü, demokrasi oyununun «oy vetiresi» Mustafa Kemal reformculuğunu, bir muhafazacı - dinci - liberal çoğunluk istibdadına ve ataletine kurban etmektedir. Bu reformculuğu, plânlı devrin gereklerine göre geliştirmek için, bütün güçleri mütemerkiz bir otoritaryanizm idaresi altında toplamaktan başka yol yoktur: Devlet işgal edilir. Onun geniş, kuvvetli, kudretli teknik teşkilâtı ve gücü bir merkezî noktada şahsileştirilir. Ayrıca, bir nevi milis teşkilâtı ile de, ünanim, üniform bir siyasi ve sosyal görüş topluma empoze edilerek, bu otoritaryanizmin sosyal dayanağı imal edilir. 27 Mayıs sonrası ortaya çıkan türlü akımlarda ve elân Mecliste, genel hatları ile bulabileceğimiz böyle bir felsefedir. Bir alârm hareketi ile irtibatları, ancak, girişilmiş bulunan kazaî araştırma sonunda anlaşılacak olan 14 ler, bu hususta en mütecanis fikre sahip gibi gözüktükleri için - her ne kadar, bu te-

canüsün de fikir bakımından birçok kopuklarla dolu olduğunu görmekte isek de - onların bu otoriter ideolojilerini incelememizlik edemeyiz.

II — A Ç I K L A M A : BİR OTORİTER İDEOLOJİNİN FİKRÎ VE SİYASÎ UNSURLARI :

1 - Kişi Üzerine Dayanma :

Bu ideolojinin ilk unsuru; tümü ile, «kişi» üzerine dayanması; bu kişinin görüş, duyuş açısını empoze etme hakkına sahipliğini kabul ettirmeğe uğraşması; bir hiyerarşik kuruluşun nihayet bu kişide mütemerkiz bir mihrak bulması; hiyerarşik kuruluşun, bütün ilhamını, bu kişiden almasıdır. Bu sebeple, daha şimdiden; bu «kişi» sini, idealize etmek, sembolleştirmek, bir martyre tasviri içinde halka sempatik renklerle göstermek, ve fakat en sonunda, belki de halk ile ayniyetten gelen üstün bir güçle dolu olarak takdim etmek çabası gösterir: Bu kişi, ülkü ve inancından vazgeçmez bir kişidir. Türlü mihnetler görmüştür. En son mihneti olarak da, uzaklara gitmiş ve oralarda 27 ay kalmıştır. Fakat ülkü ve inancından vazgeçmez bir insan olarak gitmiş ve bugün de, gene aynı azim ve iman ile dolu olarak gelmiştir. O, bir cephesi ile, halktan biri, sıradan bir vatandaşın başka bir şey değildir. Fakat, Türk Milletinin ümitlerini, millet iradesinin üstünlüğünü, kendi ruhunda, vicdanında tefahhus edip bildirme ve ona itaat isteme büyüklüğü de onun bir özelliğidir. Bunları, aynı zamanda, gelecek dinamik faaliyetlerinin de ışığı saymaktadır Millet iradesinin, her şeyin üstünde tutulmasını; millet iradesine, -ki, ilerde, o iradeyi, kendi tefahhusunda ifadelendirecektir - herkes tarafından saygı ve itaat gösterilmesini, bir selâmet yolu olarak gördüğünü, tekrar - yani, Türk Milletinin geleceği hakkında büyük ümitler taşıyarak halkına kavuştuğu ve 963 Şubat sonunda belirtmek ister. Halktan biridir. Halktan hiçbir farkı olmıyan biridir. Fakat, Türk Milletinin ümitlerini, millet iradesinin üstünlüğü duygusunu taşıyan ruhu, vicdanı, kafası ile, mütemadiyen halkı düşünen bir halk hâdimidir. Bu sıfatı ile, hırs ve bencil duygulardan, tutumlardan kurtulmuştur. Bunlardan musaffa bir hüviyet ile kırs ve bencil tutumlara karşı, bizzat kendisi göğüs germektedir. Ülkü ve inancından vazgeçmemesi, kendisine birçok tehlikeleri çevirmiş ve önüne birçok güçlükler çıkarmıştır. Fakat, Türk Milletinin geleceği hakkındaki büyük ümitleri taşıyarak bir üstün güç kazanmış olan kudreti ve iradesi, bütün güçlükleri yenmeğe ve kendisine çevrilmiş bütün tehlikeleri göğüslemeğe yeterli-

dir. Bundan başka, bu ideoloji, kişi üzerine, yâni kendi lideri üzerine koyduğu aksanı belirtmek için, Türk Milletinin büyük çoğunluğunun müteal bir nizamda kabul ettiği 27 Mayısı bile, istismar edip şahsîleştirmeğe kalkmıştır: 27 Mayıs sabahı ihtilâlin hedefini gösteren ilk ihtilâl hitabını da o yazmıştır. «27 Mayıs günü yazarak radyodan size yayınladığım yazının mâna ve ruhuna daima sadık kaldım. Bugün de, memleketin huzur ve yükselişini bu mâna ve ruhta görüyorum» derken asıl maksadı 27 Mayıs gibi bir kitlevî değeri ve mânayı da hiç çekinmeden şahsîleştirmek, şahsî hesabına istismar etmektir. Bir toplu hareketin içinde bazı ameliyeleri ve tasarrufları, fizikî ve tatbikî zaruretlerle, elbette bazan tek kişi yapar ve yazar. Bir beyannamenin, hattâ bir Anayasanın bile, bir kişi tarafından yazılması mümkündür. Fakat, onlara değerlerini veren, bir kişinin düşüncesi olmaları değil, topluluğun ifadesi olmalarıdır.

27 Mayısın ilk radyo hitabı değerini buradan almaktadır. Şimdi, bu ideolojinin, onu böyle şahsîleştirmesi de pek tabii ve kendisine göre pek mantıkîdir: Çünkü, bu ideolojinin esas temeli, kişi üzerine dayanan, kişi tarafından yürütülmedir. İşte, bu da kişiliği belirten bir fırsattır.

2 - Batılı Modern Demokrasinin İtibardan Düşürülmesi :

Bundan sonra, bu ideoloji, batılı modern demokrasi unsurlarını - pek vâzih bir seviyeye çıkmadan - kötüleme, hiç olmazsa itibardan düşürme tema'sını işlemektedir.

Mütemerkiz otoriteci; üniter, üniform düşüncelerin totaliter bir hiyerarşi zinciri altında ve sayesinde uygulanmasını öngörücü olan bu ideoloji, bu son cümle içinde ifadesini bulan nitelikleri dolayısıyla, elbette batılı modern demokrasinin herhangi bir şekli olmaktan uzaktır. O, batılı modern demokrasiyi meydana getiren fikrî temellere, maddî unsurlara, teşkilâatlanma şekillerine elbette itibar etmemek zorundadır. O, kendisini, batılı modern demokrasinin unsurları dışında, ırkçı rengin koyulaştırdığı bir milliyetçilik bayrağı altında, bütün millî yapıcı güçleri ve merkezleri, bir şahsî mihrak etrafında, ve bir hiyerarşi zinciri ile merkezden çevreye doğru bağlayarak, gerçekleştirecektir. Fakat, yürürlükte olan Anayasa ve onun kanunî düzeni, -bu Anayasa düzeni, her ne kadar, tatbikatta pek geniş bir müsamaha ile uygulanmakta ise de - böyle bir otoriter ideolojinin, açıkça, demokrasi içi unsurları

kötülemesine ve kendisinin demokrasi dışı unsurları lânce etmesine elvermez. Bununla beraber, bu demokrasinin herkes tarafından tenkit edilen cepheleri vardır ki, onları ele alarak, onları işleyerek, o yol ile batılı modern demokrasinin itibarını sarsmağa devam etmek mümkündür. İşte, bu ideoloji, böyle bir yol ile; bu kötüleme ve itibardan düşürme taktiğini sürdürür.

i - Demokrasi hırslı ve bencil tutumlar ortamıdır :

Demokrasi, hırslı ve bencil tutumların bulunduğu, onları yaşatıcı bir ortamdır. Böyle bir ortamda huzur ve istikrar olmaz. Onda, şahıs, zümre veya parti menfaatleri bulunur. Onda, politika bezirgânlıkları ve şahsî menfaat hırsları hâkimdir. Bu yüzden millî birlik tehlikeye düşer; kardeş kavgaları olur; ordu ihmale uğrayarak memleketin savunma gücü zaafa uğrar; vatandaşlar, yardımsız ve sahipsiz kalır; ilim meşale hizmetini görmez; memleketi muzır cereyanlar kaplar ve millî özelliğe sahip fikir ve vicdan hayatı gölgelenir; halk, birbirine düşer; bir kelime ile, atom ve feza çağının istilzam ettiği sosyal, ekonomik ve politik değişmeleri, birkaç yüzyıl geriletir.

ii - Siyasî partiler şahsî menfaat vasıtasıdır :

Siyasi partiler bu hırslı ve bencil tutumların sahibi ve tahrik edicisi politika bezirgânlarının şahsî menfaat hırslarını tatmin için bir saltanat vasıtası ve gayesi olurlar.

iii - Demokrasi 27 Mayısı amacından saptırandır:

27 Mayıs, demokrasinin bu kötü unsurlarını yıkma ve temizleme ameliyesi olarak, siyasi yapıyı yıktı. Fakat, gene demokrasiye sadakat çemberi içinde kaldı. Bu sebeple, yıkılan bu siyasi yapı, enkazını yukarıda işaret edilen kötü unsurları ile beraber, olduğu gibi bırakıldı. Ve binaenaleyh, hiçbir şey yapılmamış oldu.

iv — Demokrasi âtıldır :

Bugünkü demokratik tutum ve onun yavaş hızı, bizi, atom ve feza çağının uygarlığına, ancak, birkaç yüzyılda ulaştırabilir. Bunu da beklemeğe imkân yoktur.

3 - Bu Otoriter İdeolojinin Hareketi Olan 27 Mayısın Gerçek Anlamı :

27 Mayıs gerçekte, bu otoriter ideolojinin istihdaf ettiği şu asîl gayelere matuf olarak yapılmıştı. - Bu gayeler otoriter ideolojinin gayesini teşkil eder. -

Bu otoriter ideoloji; hem kişi üzerine koyduğu aksanı, hem de muhtevasını açıklayabilmenin yolunu, 27 Mayısı ele alıp izah ederek bulmaktadır: Yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, 27 Mayısın mânasını, bu otoriter ideolojinin sahibi tesbit etmiştir ve 27 Mayıs sabahı radyodan, halka bildirmiştir. Ama bu, hırslı ve bencil tutumlar dolayısıyla unutulmuştur. Her türlü hırslı ve bencil tutumlara karşı göğüs germiş bir yetkili olarak, şimdi, 27 Mayısın mânasını açıklayacaktır ki, bu mâna, aynı zamanda, bu otoriter ideolojinin muhtevasını da teşkil etmektedir.

Bir kere, 27 Mayıs, hiçbir partiye, hiçbir zümreye karşı yapılmamıştır. 27 Mayıs; iktidarda bulunan bir partiyi, silâh zoru ile iktidardan indirip, onun yerine bir muhalefet partisini oturtmak için, yani, âdi bir hükümet darbesi olarak düşünülmemiştir. 27 Mayıs gerçekte, bir Türk Rönesansı yaratmak için yapılmıştır.

Bu Türk Rönesansının, yani otoriter bir hiyerarşi zinciri ile merkezileştirilmiş siyasi iktidar vâkiası ile gerçekleştirilecek ideolojinin muhtevası şudur:

i - Hareket noktası.

- Bu rönesansın hareket noktası, asîl bir duygudur: Sahipsiz kalmış olan «köylü» ve «halk kitleleri» ni uygarlığa ulaştırmak...

Kaillerine göre, bu ideolojinin; 27 Mayısın da mânası olarak gösterilen hareket noktası, şimdiye kadar yokluk ve karanlık içinde sahipsiz bırakılmış olan köylü ve halk tabakasıdır. Bu kitle, muasır uygarlıktan, atom ve feza çağının, sosyal, ekonomik, politik seviyelerinden uzaktadır. Şimdi ona sahip çıkarak, onu en kısa yoldan ve hızla uygarlığa ulaştırmak lâzımdır. Bu 27 Mayısın mânasına da dahildi.

ii - İstilizamları :

Bu hareket noktasından kalkarak, milleti uygarlığa ulaştırmanın mânevi ve maddî alanlarda istilizamları da şunlardır :

a - Fikrî Alanda: Millî özelliğe sahip bir ülkü ve kültür birliği kurulması :

Aydınları ve gençleri köylere ve halkın içine gönderip halk ile harman ederek, bir düşünce ve duygu birliği yaratmak... Bunun vasıtası da, «Ülkü ve Kültür Birliği», «Türk Kültür Dernekleri» gibi kurullardır. Bu birlik ve derneklerin sinesinde, güzel sanatlardan ve spordan yararlanarak, aydınlar ve gençler halk ile harman edilecektir. Böylece bu gibi birlik ve derneklerin içindeki aydınlar ve gençler kanalıyla, şimdiye kadar sahipsiz kalmış olan köylü ve halk kitleleri uyarılacak, uyandırılacak, bir kitle uyanıklığı sağlanacaktır. İçinde aydınlar ve gençler ile köylü ve halk kitlelerinin kaynaştığı bu fikir mihraklarında, millî kültür geliştirilecektir, millî kültürün gelişmesi yoluyla millî birlik sağlanacaktır. Bu mihraklar, aynı zamanda, Türkiye'yi istilâ istidadında olan muzır cereyanlardan da Türkiye'yi kurtaracaktır. Bu suretle, bütün ülkede bir ülkü ve kültür birliği kurulmuş olacak, bu da, millî özelliğe sahip hür bir fikir ve vicdan hayatını teşkil edecektir. «Türk Kültür Dernekleri», «Ülkü ve Kültür Birliği» gibi kurumların millî özelliğe sahip olarak imal edip yaydığı bu hür fikir ve vicdan hayatı, Türk Rönesansını teşkil edecektir. 27 Mayıs, böyle bir Türk rönesansını yaratmak için yapılmıştı. Buna mani olan mevcut siyasî rejim ve onun istilzamlarını bertaraf etmenin ilk ameliyesini icra etmişti: Eski binayı yıkmak... Fakat, onun enkazını kaldırıp, yukarıda işaret edilen fikrî temelleri haiz yeni bina kurulamamıştı. İşte bunu şimdi yapmak lâzımdır.

b - Aksiyon Alanında:

Fikrî alanda millî özelliğe sahip bu milli kültür hayatı, bir fantazi ve mücerred bir entelliktüalizm teşkil etmiyecek, atom ve feza çağının sosyal, ekonomik maddî ameliyelerine müncer olacaktır: Topraksız köylü, toprak sahibi yapılarak, bütün milleti içine alan bir yardımlaşma teşkilâtı vasıtasıyla, hiçbir vatandaşı yardımsız ve sahipsiz bırakmıyarak, güzel sanatları ve sporu, halk hizmeti olarak yaparak...

c - Vatandaş Münasebetleri Alanında: Bu yeni ideolojinin içinde, bu yeni Türk rönesansının içinde, vatandaşlar arasında karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörülük hâkim olacaktır.

d - Velâyet, Vesayet Makamının Yüksek Hâmi Durumu: Bu yeni ideolojinin müdür mevkiindeki yürütücüsü, nazariyatta milletin hâdimidir, fakat, realitede, şimdiye kadar sahipsiz kalmış köy-

lü ve halk kitlelerinin sahibi rolünü oynamaktadır. Milleti hâdimi sıfatından gelen güçle, aydınları ve gençleri, sahip olduğu köylü ve halk kitleleri emrinde faaliyete sevkedicidir. Bu dinamik ve zecrî işi yaparken de, bütün vatandaşlarına karşı şefkat, sevgi ve kanun himayesi prensipleri içinde hareket edecektir. Bu arada, kendisi ile beraber olamadığı kimseler de bulunabilir; fikrini kabul etmediği, kendisi ile şahsî aykırılık haline düştüğü bu kimseleri de ancak bir «insanca hukuk düzeni içinde işleme tabi» tutacaktır. Böylece, tek bir kimsenin burnunu kanatmadan, vatandaşlar arasında farklı bir muameleye meydan vermeden idare etme sanatını icra edecektir. Bu idare içinde, şahsî menfaat hırslarını harekete geçiren, bu yüzden kardeş kavgasına varan politika bezirgânlığı olmayacaktır. Bu suretle, millî bir politika olarak, kardeş kavgası bertaraf edilerek, farklı muameleler kaldırılmış olarak bu yukarı nizamdan bir sevk ve idare ile gölgesiz bir adalet, bir hukuk düzeni kurulmuş olacaktır.

e - *Ordu Açısından Durum* : Ordu ihmal edilmiş durumdadır. Bu sebeple, memleketin savunma durumu da zaafa duçardır. İhmal edilmiş olan bu orduyu kurtararak, memleketin savunma gücünü en yüksek derecesine çıkarmak lâzımdır.

4 - Bir Yeni İdeolojiye Gitmenin Sebebi :

Bütün bunların nedeni; bu ideolojiye göre, şöyle gösterilebilir: İnsanlık, atom ve feza çağına girmiştir. Atom ve feza çağı, sosyal, ekonomik, politik değişmeler getirecektir. Bu değişikliklere şimdiden başlamak lâzımdır. Millî özellik üzerinde üniter-üniform bir dünya görüşü ve bunun gerektirdiği otoriteci bir merkezin hâmi sıfatı ile sevk ve idaresi; onun vasıtasıyla köylü ve halk kitlelerini toprağa, bütün vatandaşları içtima yardımı ve himayeye kavuşturma, atom ve feza çağının istilzam ettiği sosyal ve ekonomik davranışlardır. Bu yola girmek zorundayız. Bunu da, bir sıçrama yaparak, bu çağlar üzerinden atlayarak yapmak lâzımdır. Bugünkü tutum ve hızla atom ve feza çağının uygarlığına, ancak birkaç yüzyılda varılabilir ki, bizi, bu kadar beklemezler de... Mahvoluruz. Demek, Türkiye, bir varolmak veya yokolmak dâvası ile karşı karşıyadır. Varolmak istiyorsa, yukarıda gösterilen bir Türk rönesansı yaratmak gerekir ki, bunun de muhtevası, istilzam ettiği üniter, otoriter hareket prensibi, yukarıda gösterilmiştir.

5 — Bu İdeolojinin Maddî ve Fikrî Dayanağı :

Bu hareket prensibi, aslında, ilim ve tekniğe dayanmaktadır. Bu ideoloji, bütün millet ve devlet faaliyetlerini, ilim ve tekniği

her şeyin üstünde tutan bir görüşle düzenleme ideolojisidir. Atom ve feza çağına girmenin yolu, ancak ilmi meşale yaparak bulunabilir. Demek bu ideolojinin maddî dayanağı, çağımız ilmidir. Fikrî dayanağı ve ilham kaynağı ise, ırk, din, mezhep farkı gözetmeyen; insana, insanca zihniyete önem veren bir görüş ve Atatürk ilkeleridir.

TOPARLAYICI BİR ÖZET :

I — SÖZ KONUSU OLAN İDEOLOJİNİN KARAKTERİSTİĞİ, NİTELİĞİ ŞUDUR :

1 — O, üniter - üniform bir duygu ve düşünce örgüsü teşkil eder: «Ülkü ve Kültür Birliği», «Türk Kültür Derneği» gibi kurumlar vasıtasıyla, tarihî, dinî, geleneksel tema'larımız üzerinde millî bir duygu ve düşünce teşkil edilecektir.

2 — Keza, o, bir hiyerarşi zinciri ile bir merkezî noktaya bağlanmış bir otorite prensibi üzerine dayanır. Bu otorite prensibi, şöyle zahir olur: halk hâdimi, halktan biri hüviyeti içinde gözükmekle beraber, iyice şahsîleşmiş, benliği kabarmış, taşmış, bir liderlik mevkiî vardır. Aydınların ve gençlerin ifade ettiği yapıcı güçler, halk gücü, bu liderlik mevkiince, kitleye zecrî bir sıçrama yaptırarak, kitleyi atom ve feza çağına ulaştıracak yolda sevk ve idare edilir.

II — SÖZ KONUSU OLAN İDEOLOJİNİN UNSURLARI DA ŞUNLARDAN İBARETTİR :

1 — Bu ideoloji, «kişi» üzerine dayanır: Yaşama, kitlece kabul edilme şansını; zecrî operasyonlarla uygulanma gücünü, «kişinin» değeri, prestiji üzerine dayatır.

2 — Bu ideoloji, batılı demokrasiyi yerer; binaenaleyh, batılı demokrasinin tenkidi üzerine dayanır, tasfiyesi amacına yönelir. Şöyle ki :

A - Demokrasi, hırslı ve bencil tutumların ortamıdır. Onda, sadece, politikacıların şahsî hırs ve menfaatleri hâkimdir.

B - Siyasi partiler, bu hırslı ve bencil tutumların sahiplerinin hırslarını tatmin vasıtasıdır.

C - Demokrasi Türkiye'de yavaş ve âtil bir vasıtaadır.

D - Onda, az iş, huzursuzluk ve istikrarsızlık vardır. 27 Mayıs'ın bir sonuç vermemesi, o yapıyı yıktığı halde, enkazını kaldırmamasındadır; gene demokrasiye dönmesindedir.

3 — Binaenaleyh, bu ideoloji, batılı demokrasi yerine, yeni bir «Türk Rönesansı» ikame eder. Vasıta olan parti rejimini tasfiye ederek, onun yerine kendisini koymak istemişti.

A - Bu Türk Rönesansının hareket noktası; halktır, halka müteveccih olmaktır: Halkı, uygarlığa kavuşturmak üzere...

B - Halkı uygarlığa kavuşturmanın maddî ve manevi istilzamları da şunlardır:

a — *Fikrî alanda*: O üniter - üniform duygu ve düşünce örgüsü teşkil edilecektir.

a — *Aksiyon alanında*: Bu üniter - üniform duygu ve düşüncenin unsurları olan aydınlar ve gençler kullanılarak, halka müteveccih, halkın yararına operasyonlar yapılacaktır: Toprak dağıtımı, yardımlaşma teşkilâtı, spor ve güzel sanatlar...

c — *Halk velâyeti*: Liderlik mevkie halkı himaye edecektir. millî birliği kurup kardeş kavgasını bertaraf edecektir. Gölgesiz bir adalet ve hukuk düzeni kuracaktır.

d — *Ordunun yükseltilmesi*: Ordu seviyelendirilecektir.

III — TARTIŞMA :

Görülüyor ki, bu ideoloji, kendisine bu adı veya sıfatı tanımamıza rağmen, düşünce tecanüsünü, teşkilât prensibini, aksiyon programını -bir kelime ile, en kaba hatları ile dahi olsa - felsefî örgüsünü ve şahsî yapısını tam bildirememektedir. Yegâne bildiğimiz husus; geleneksel millî değerler üzerinde, atom ve feza çağı uygarlığına müteveccih bir duygu ve düşünce örgüsü örmek; bunu bir hiyerarşi zinciri ile bir merkezî otoritenin dinamik otoritesine tevdi etmek; bu suretle, uygarlık geriliğimizi telâfi etmek noktalarından ibarettir. Esasen, daha fazlasını da beklemek yersizdir: Çok partili devreden evvelki rejim, böyle bir başka ideolojiye elvermezdi. Çok partili devrenin ilk çağları, parti rekabetine dayanan bir rejimin heyecanları ile dolu idi. Böyle bir ideolojiye gene elvermezlik mevcut idi. 950 - 60 arası dikkat nazarının, gene parti rekabetleri kavgasına dönük olduğu bir çağdı. Bu kavga, olumsuz nitelikte geliştikçe

böyle bir ideoloji doğabilirdi. Nitekim, doğmuştu da... Fakat, hem fikirler, hem de kanunî rejim, böyle ideolojinin su üstüne çıkıp teşkilâtlanmasına, gene elvermezdi. Bu ideoloji için en büyük tarihî şans, 27 Mayıs, kendi istikametine sevk ederek, birden tahakkuk ettirmek olurdu. Fakat, çok parti rekabetine dayanan siyasi liberal düşünce ağır bastı ve 1961 Anayasası altındaki siyasi hayat, bu ideolojinin, demokrasiyi yerme unsurunun kökleşmesi için pek elverişli bir devre teşkil etmiştir. Fakat, 1961 Anayasasını kanunî rejimi, her şeye elverir, fakat, insan hak ve hürriyetlerine dayanan çok partili siyasi demokrasiyi tasfiyenin kanunen de müesseseseleşmesine elvermez. Bu sebeple, bu ideoloji, kendini kamufle ederek, bir çok partili siyasi rejime cephe aldığını katıyen ifade etmiyerek, hattâ, «partiler şöyle olmalıdır» diyerek, sözde, başka türlü olursa, partilerin de ve partili rejimin de kabule şayan olduğunu belirttiğini zannederek, bu kamufle içinde, su üstünde tutunmağa uğraşiyor. Biz yukarıda izah ettiğimiz mahiyet ve unsur açıklamasını, resmî beyanları ile davranışlarından istihraç ettik: Tıpkı, eski çağlardan kalmış bir vazo kalıntılarının türlü parçalarını, aralarında eksik olan kısımları kil ile imal edip dolduran, vazunun aslî şeklini, estetiğini veriş gibi... İlmî açıdan bir yanılma varsa, bu, belki de, bu kadar az kalıntı parçaları ile, vazunun tümünü meydana çıkarma zorluğundan gelecektir. Bununla beraber, safiyane olarak, inanıyoruz ki; vazunun tümünü meydana çıkarmağa yetecek kadar kalıntı parçaları, elimizde vardır. Ve bu parçalardan çıkacak vazo bütünü de, işte budur. Buna inandığımız içindir ki, işi ciddiye alıyor ve şimdi de, bu ideolojinin tenkidine geçiyoruz :

1 - Halkın Rızası İle Birlikte Olması Meselesi :

Bizce bir otoriter ideoloji denemesi teşkil eden bu görüşün en tipik noktası; kendisini, halkın maddi ve manevi rızası ile birlikte olduğu şekilde takdim etmesidir: Halkı, bir aydınlar - halk karması şeklinde yuğurup imal edecek, ve bu halitayı da, bir hiyerarşi zinciri ile bağladığı bir merkezî noktanın takdirleri, sevk ve idaresi altında atom çağının uygarlığına yükseltecek... Ve bu da halkın rızası içi bir siyasî işlem teşkil edecek.

Bu görüşte, «Kızıl Elma» cıların romantik duygusunu görmemek mümkün değildir: Halkı imal ederek, ondan bir sonuç, bir verim bir yükseklik elde etme... 1918 çöküntüsü sonunda imparatorluğun, artık diriltilemez şekilde çöktüğünü gören Osmanlı aydınlarının bir kısmı, Anadolu yaylâsından Kafkasların ötesine ve Tür-

kistana uzanan bir hayal zinciri üstünde, Türk halkını böyle yuğurup imal etmek ve ondan, islâmî imparatorluktan da kuvvetli bir Türk dünyası yaratmak idealine kapılmışlardı. Bütün hesapları şu düşünceye dayanıyordu: Bu tasavvurları güzel bir tasavvurdu. «Türk» sevgisine, «Türk kavimleri» sevgisine dayanmaktadır. Böyle bir sevgi de, bütün güçlerin, bütün meşruiyetlerin kaynağı olmağa yeter. Binaenaleyh, böyle bir sevgi ve ideal ile yuğurulu olanlar, her şeyi yapacak gücü elde etmişlerdir. bu halk üzerinde herşeyi yapmağa da hak kazanmışlardır. Enver Paşa, Türk ordularını ve halkını, âdeta caniyane tasavvurlar uğrunda harcayıp helâk ettiği halde, gönlünde bu sevgi, kafasında bu ideal olduğu için, kendisini, bu halk üzerinde, gene de, her şeyi yapmağa haklı ve meşruiyetli sanarak, bir aralık, Mustafa Kemal İhtilâlinin dizginlerini de eline almağı kafasından geçirmişti. Şimdi, bizim 14 lerimizin bu dalı da, boyuna halkı düşünmekte oluşlarından; «ordu - devlet - halk ayniyeti» faraziyesinin bir inşâi unsuru halinde, silâhli kuvvete mensup oluşlarından aldıkları ıspat unsuru ile, kendilerini, Türk halkı üzerinde böyle bir ameliye yapmağa haklı ve meşruiyetli görmektedirler. Onlar - bilhassa lider - Türk Milletinin ümitlerini, üstün iradesini, kendi ruhunda taşıyan; ruhu, vicdanı kafası ile mütemadiyen halkı düşünen halk hâdimidir. Ordu içinde meydana gelmiş, ordudan gelmiş, ordunun bir parçasıdır. İşte bu unsurlar, halkın rızasını onlara getirmeğe elbette yeter.

Görülüyor ki, halkın rızasını kendine getirme, halkın rızasının kendinde olduğunu gösterme hususunda dayanakları şu iki noktadan ibaret kalıyor: Boyuna halkı düşünen bir halk hâdimi olma + Bir eski silâhli kuvvet mensubu bulunma...

Söylenecek fazla bir söz yok. Bu, arkaik bir görüştür. Modern siyasî iktidarların meşruiyet temelinde ise, artık, arkaik unsurlara rastlanmamaktadır. Gerçekten, modern devlette halk rızası, vazgeçilmez bir temel şarttır. Fakat, bu rıza, cami avlularında, tarihî yapıtların gölgelerinde, halkın idrakini metafiziklerle doldurarak kandırma ile alınan bir rıza değildir. Keza, bazı silâhli kuvvetler merkezlerinin alâmlarına dayanarak, radikal ameliyeler ile ortaya çıkmanın, «devlet ben oldum.», «devlet bana kalboldu» iddialarını ileri sürmenin de, bu rızayı elde etmede bir hukukî değeri yoktur. «Ordu - devlet - halk» ayniyeti, bir faraziye bile değildir. Modern devlette halkın rızasını elde etmenin bir tek yolu vardır: devrî seçimler... Ama, bunun da üzerinde durmak lâzımdır bizce: Bu devrî seçimler, önce, siyasi demokrasi nin ileri sürdüğü üzere, serbest olacaktır. Bir siyasî demokrasi il-

kesi olarak, halkın rızasının tek yolu, devrî, genel, serbest seçimlerdir. Buna, modern halkçı toplum olma ve onun içinde bir halkçı siyasi iktidar olayına ulaşma çabasında olan ülkeler için bir şart daha eklememiz lâzımdır: Halkın bütün çalışan kategorilerinin teşkilâtlanarak siyasi iktidara kendi maddi ve manevi ağırlıklarının tesirini getirebilecekleri bir devlet yapısına yönelmiş, böyle bir devlet yapısına ulaşmış, böyle bir devlet yapısı içinde meydana gelmiş devrî genel, serbest seçim... Bugün de bir ayniyet söz konusudur: Halk - siyasi iktidar ayniyeti; halk - devlet ayniyeti... Halk ile ayniyet halinde bulunan bir siyasi iktidarın, bir devlet vâkiasının meydana gelebilmesi için de çalışan halk tabakalarının siyaseten teşkilâtlanmaları ve seçimin de, bu teşkilâtlanmalar sayesinde, halk menfaatleri tesiri altında işleyen bir siyasî iktidar meydana getirmesi lâzımdır. Bu unsurlara dayanmayan bir rıza, hattâ siyasi eşkâl bakımından kusursuz bile olabilir, ama, halkçı toplum yolundaki ülkemizde muhteva bakımından kusursuz ve makbul olamaz. Yukarda sözü edilen otoriter ideoloji, kendisini siyaseten ve sosyalman aşığımız bir şekli demokrasi rızası bile getirememektedir. Bu itibarla, halk kitlelerince makbul sayılıp, halk üzerinde radikal ameliyelere girişme gücü vereceği, böyle bir güce temel olacağı pek şüphelidir.

2 - Varılacak Otoriter - Üniform Duygu ve Düşünce Örgüsünün Mahiyeti :

Bu otoriter ideolojinin, «Ülkü ve Kültür Birliği», «Türk Kültür Dernekleri» gibi kurumlar vasıtasıyla, üniform bir millî duygu, üniter bir millî düşünce yaratma ameliyesine girişeceği şüphesizdir.

Bu üniform ve üniter millî duygu ve düşünceyi lider gösterecek, lider işaret edecek, onun muhtevasını lider tayin edecektir.

İşte ideoloji, Türk insanına yükleyeceği üniform duygu ve düşüncenin mahiyetini açıklamamaktadır. Vakıa, onun tarihî-dinî-geleneksel tema'lar üzerinde olacağı anlaşılmaktadır. Ama, mahiyeti gene de açık değildir.

Bizce, bu kapalılığın iki sebebi vardır: Bir kere, ideolojinin bu yönü, esasen, ideolojinin kaillerinin kafalarında pek açık değildir. Nitekim, Kızıl - Elmacıların ülküsünde de Kızıl Elmanın yeri, mahiyeti, yapıcı unsurları hakkında da bir açıklık yoktu. Sonra, 1961 Anayasamızın kişisel, sosyal ve ekonomsal hak ve hurriyetlere dayalı plüralist toplumu ve onun siyasi yapısı da, üniform duygu

ve düşünceleri, bunlar, tekçi bir toplum ve tekçi bir siyasi yapı gerektirdiğinden, hukukan, kanunen reddetmektedir. Bu itibarla, bu anayasa içinde, açık bir ideoloji unsuru halinde üniform ve üniter bir prensibi savunmak ve gerçekleştirmek siyasetine girişmek mümkün değildir. Kapalılık, buradan da gelmektedir.

Bu durum karşısında, bize, sadece şunu söylemek kalıyor: Tarihî - dinî - geleneksel tema'lar üzerinde, koyu bir milliyetçi renk altında, pek güdümlü teşkilât ve müesseseler içinde Türk aydınına ve halkına yüklenecek duygu ve düşünceler ile - ki ister - istemez üniter - üniform olacaklardır - feza çağı uygarlığına gidecek yolu araştırmak ve bulmak nasıl mümkün olacaktır? Teşkilâtlanmış toplum katları içinden halk gücünü meydana çıkarıp «âmil» kılmak yerine, halkı, bir liderin tayin edeceği bir duygu ve düşünceye bağlayarak hürriyet ile yüklü bir feza çağına getirmek, bizzat kendi içinde çelişmeli bir vetiredir.

3 - Lider Meselesi :

Sözünü ettiğimiz otoriter ideoloji, bir hiyerarşi zinciri ile bir merkezî nokta yaratmakta ve onun sevk ve idaresini kurmaktadır. Bu merkezî nokta, liderdir. İdeolojiye bağlı hareket, bu lideri daha şimdiden yaratmış ve halkoyuna sunmuştur. Bir aydın - halk karması, «Ülkü ve Kültür Birliği», «Türk Kültür Dernekleri» gibi müesseseler içinde, bu liderlik mevkiinin milisini meydana getirileceğe benzer.

Gerçekten, pek basit bir dikkat ile meydana çıkmaktadır ki, sözünü ettiğimiz ideoloji ve onun, şimdiye kadar beliren hareketleri, her şeyi bir merkezî noktada yer alan bir lidere bağlamış görülmektedir. İdeolojinin ve ona bağlı hareketin siyasi yapısı, kademeleri henüz açıklanmamıştır ama, sosyo - politik temeli gösterilmemezlik edilememiştir: «Ülkü ve Kültür Birliği», «Türk Kültür Derneği»... Lider, bu sosyo - politik temeli teşkil eden müesseseleri tarihe - dine - geleneklere bağlı bir millî duygu ile teshir ederek kendisine bağlayacak ve kullanacaktır. Bu teshirini peşin bir unsur olarak, daha şimdiden bu lider, bir yandan ulvi bir martir halinde takdim edilmekte; öte yandan da uğradığı bütün cefalara rağmen idealinden vazgeçmeyen bir azim ve iman sahibi olarak tasvir edilerek, bir ağırandismana uğratılmaktadır.

Burada da söylenecek olan, gayet sadedir: Her rejimde bir liderlik meselesi vardır. Rejim ,otoriter bir mahiyet aldıkça, lider-

lik mevki de bir temerküze uğrar, nihayet, bir kişide toplanır, bir kişiden ibaret kalır. Bu mütemerkiz liderlik mevki de, bir yandan maddi ve müşahhas mihraklara, kuvvetlere, müesseselere dayanır: Silâh gücü, din, parti Falangist teşkilâtı gibi; öte yandan da, millî - dinî - ırkî sembollere, idollere, ideallere, millî ihtiras ve emellere, efsanelere dayanır. Bu ihtiras ve emeller uğruna uğranılan kahır ve cefalardan geçerek kazanılan bir martir çehresi de lideri, millî idol'ün ta kendisi yapmada pek işe yarar.

İşte, mütalâamız, bu noktada işe başlıyor: Türkiye, tarihî çizgisi bakımından siyasi rejimini otoriter - karaktere doğru geliştirme yolunda değildir; tam tersine, mümkün olan ölçü içinde demokratize bir gelişme çizgisi üzerindedir. Binaenaleyh, onun tarihinin bu safhasında mütemerkiz liderliğe ve ona dayanak olan müesseselere ihtiyacı yoktur. Sosyo - politik ortamda, herhangi mütemerkiz liderlik mevkiine dost olacak silâh gücü, din, Falangist teşkilâta benzer bir siyasi âlet yaratmağa elverişli gözüküyor. Efsanevi mahiyette millî - dinî - ırkî ihtiras ve emellerle yaratılmış bir psiko - sosyal, psiko - politik ortam da yoktur. Feza çağına lâ-yık bir uygarlık düzenine ulaşmada son derece elverişsiz şartlar içinde olmamıza rağmen, topluma bünye değiştiren, elverişli şartlar meydana getiren, bunların hızı ve yardımı ile ekonomik - sosyal - siyasal kalkınmasını başarma hususunda toplum heyecanı ve olumlu teklifleri getirmeden, toplumu sıçratarak ilerletmeğe kalkışmak bir hayaldir. Binaenaleyh söz konusu ettiğimiz otoriter ideoloji denemesinin mütemerkiz bir liderlik mevki hazırlaması ve teklif etmesi, siyasi açıdan, realizm dışı bir oluş teşkil eder.

Ayrıca, bir an için sosyo - politik ortam, sosyal, psiko - politik şartlar, siyasî demokrasiden ve ona muasır çağın gerektirdiği sosyal adalet ve sosyal refahlı muhteva getirmekten ümidi kestirecek bir mahiyet alacak şekilde gelişmektedir, diye bir faraziye kursak bile; söz konusu ettiğimiz otoriter - ideolojinin, mütemerkiz bir liderlik mevki yaratma hususundaki lâzimleri de henüz tayin edememiş olduğunu görürüz: Hangi silâh gücü, hangi siyasî - sivil - milis mihrakları vardır? Olabilecektir? Hangi millî - dinî - ırkî ideallere, millî ihtiras ve emellere sahiptir? Daha 14 kişinin kendi aralarında; ve devleti gene mütemerkiz bir iradeye bağlayarak gelişme ümidi besleyen 22 Şubatçılar ile 20/21 Mayısçılarla birleşememiş olmaları, otoriter rejimlerin mütemerkiz liderlik mevkiinin lâzimleri hususunda pek fakir olduklarını gösterir.

Türkiye, demokratik liderlik denemesinin çağındadır. Halka yönelmiş, halkı tefahhus etmiş, halk ve toplum îdesini hazmetmiş,

modern bilgileri manuple etmeğe muktedir bir aydın liderler kademesi yoluyla millet iradesini gerçekleştirme safhasıdır bu... Buraya ulaşmanın güçlükleri vardır. Amma, bu güçlüklerden Türkiye yılmıştır, bıkmıştır diyerek, ona bir mütemerkiz liderlik teklif etmek, pek realist gözükmemektedir.

4 - Demokrasiyi Kötüleme Meselesi :

Bu otoriter ideoloji, demokrasi içinde gözüken bazı menfi unsurlar ile demokrasi arasında bir ayniyet görerek ve göstererek, bu menfi unsurları kötüleyen dış görünüşün altında, bizatihi demokrasiyi de kötülemektedir. Böyle yapması, iki bakımdan mantıkîdir ve zaruridir: i - Bir kere, gerçekten demokrasi ile bu menfi unsurlar arasında bir ayniyet görmektedir: Evet, böyle bir ayniyet görmektedir ki, davranışlarının hiçbir safhasında, demokrasiden, demokratik bir rejimden, demokratik bir siyasî mekanizmadan - ve levki, onun ıslahı yolunda olsun - söz etmemektedir; fakat, demokrasi içinde görülmesi pek olağan olan bazı menfi âmillere aksan koyarak, onları - ve onların zımında bizzat demokrasiyi yerlemektedir. Gerçekten bu incelemenin en sonunda işaret edileceği üzere, bu ideoloji bir gerçek demokratik rejimin ve siyasi hayat tarzının hiçbir lâzimesinden bahsetmemektedir; bahsetmemeğe itina göstermektedir. Buna karşılık, demokrasiyi dejenere etmede ciddi birer âmil olan bazı menfi unsurları aşırı bir şekilde belirterek, muhataplarının kafasında demokrasi ile onlar arasında çözülmeyen bir bağ gösterip, demokrasiyi itibardan düşürmede bir özel hassasiyet göstermektedir.

i - Sözüünü ettiğimiz ideoloji önce; demokrasinin içindeki hırslı ve bencil tutumlardan; içinde, bunların bulunduğu bir ortamda huzur ve istikrarın bulunmamasından bahsederek demokrasiyi kötülemektedir.

Gerçekten de, demokrasi içinde hırslı ve bencil tutumlar vardır. Ve bunların da, bilhassa, tam bir demokrasiye intibak safhasında, huzur ve istikrarı bozdukları, bir vakıadır. Fakat demokrasi bunlardan ibaret değildir; tersine huzur ve istikrarsızlık âmili olan bu hırslı ve bencil tutumları, siyasi iktidarın icralarına, toplumun gidişine, türlü toplum katlarının arasındaki dengeye olumsuz etki getirmelerini önleyecek yolda bertaraf etmeğe istidatlı kuvvetlerin ortamıdır. Bu ortamın; açıklık, alenilik, serbestlik şartları içinde, hırslı ve bencil tutumlarının maskesi düşer. Vatanndaş anlayışındaki, kamu oyu kavrayışındaki itibarı da beraber

düŒer. Binaenaleyh, hırslı ve bencil tutumları bertaraf etmenin, hırs ve bencil tutumların sebep olduğu huzur ve istikrardan yoksun bir ortamdan kurtulmanın yolu, bir mütemerkiz liderlik mevkiinin siyasi - sosyal - ahlâkî hırsını ve bencilliğini hâkim kılma da değildir; her hususu her görüşü, her ihtimali muhakeme edip seçme yapmayı mümkün kılan demokratik açıklık, alenilik, serbestliktir.

ii - Sözü nü ettiğimiz ideoloji, modern batılı demokrasinin dayanağı olan siyasi partileri, şahsi menfaat ve hırslarının saltanat vasıtası telâkki ederek, onlar vasıtasile, bize, ancak, şahsî menfaat ve hırsları getiren demokrasiyi yermektedir.

Gerçekten, şahsî menfaat ve hırslardan başka bir şeyi gerçekleştirmeye yaramıyacak olan siyasi âletlerle çalışacak olan bir demokrasi, hiç de kabule değer görülemez. Siyaseten az gelişmiş bir ülke karakteri gösteren ülkemizde, demokrasinin siyaset âleti olan partilerin de, şahsî menfaat ve hırslarının âleti olmaktan ötede bulduklarını, büyük bir sıhhatla iddia etmek mümkün görülemez. En aşağı partilerimizin, birkaç kişinin şahsî menfaat ve hırsına değil, ve fakat, gene de dar bir zümrenin menfaat ve hırsına âlet olduğu söylenebilir. Böyle olunca da, koca bir devlet mekanizmasını, koca bir siyasî iktidar mekanizmasını nihayet bir oligarşi ile ona destek olan bir zümrenin şahsî mahiyetteki menfaat ve hırslarına bırakmanın abesliği bir güneş gerçekliği ile kendini belirtir ki, bu da, demokrasiye devam etmedeki abesliğin ifadesi olur. Binaenaleyh, bu abesten kurtulmak için siyasî partilerden ve onların sistemi olan batılı demokrasiden vazgeçme, bir tabiî ve mantıkî sonuç olarak kendini vazeder.

Fakat yukarıda gösterilen bu müşahede ve onun bizi götürdüğü mantıkî sonuç gibi gözüken bu hüküm, meselenin sathında kalan bir müşahede ve hükümdür. Meselenin temelinde yatan gerçek ise şundan ibarettir: Türk siyasî sistemi, partileri, halkın siyasî iktidara katılma vasıtası olarak görmektedir. Bu itibarla halkın siyasî iktidara katılması, ona dayanak olması, onu şekillendirmesi, onu işletmesi esas olduğuna ve bundan vazgeçilemeyeceğine göre, siyasi partiler demokratik rejimimizin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bir demokratik düzende de, siyasi partiler, temelde, hırslı ve bencil tutumlarının, şahsi menfaat ve hırslarının âleti değildir; Türk toplum katlarının ihtiyaç ve emellerinden çıkan türlü eğilim ve istemlerin - aspirasyonların - açısından, kanalından, genel menfaatin neredede olduğunu ifade ve tesbit etmeye çabalayan kurum-

lardır. Siyasi partilerin türlü toplum katlarının ihtiyaç ve emellerinden sızan türlü eğilim ve istemleri ifade eden kurumlar olabilmesi için de, bu toplum katlarının, büyük bir hürriyet içinde teşkilatlanıp ihtiyaç ve emelleri etrafında bir sosyal-siyasal faaliyet göterebilmesi bu suretle kendilerine tekabül eden partileri yaratabilmesi veya bulabilmesi gerekir.

İşte, mütalâanın bu noktası ile, Türk demokrasisini verimlilikten alakoyan parti meselesinin can alacak noktasına gelmiş bulunuyoruz: Türk siyasi partileri, Türk toplum katlarında mevcut poliko-sosyal kuvvetlerin, akımların, ihtiyaç ve emellerin itişisi ile harekete geçmekte olan kurumlar olmaktan; toplum içinde bir toplum akımı, ihtiyacı ve emeli ile ayniyet kurmaktan bir miktar uzak kalmışlardır. Onları, toplum katlarının, XX. Yüzyıl batı uygarlığı amacına yönelmiş gerçek ihtiyaçlarını ifade ve realize etmekten alakoyup, bu gibi bir gerçek ihtiyaca bağlanmayan şahsî-zümrevî, bölgesel ihtiyaçların hırslı ve bencil vasıtası olmağa doğru kaydıran husus, onların bu noksanıdır. Ve bu noksan, Türk demokrasisini iyi işlemekten alakoymaktadır. Şimdi, bu verimsizliğe parmak basıp, Türkiyede siyasi partileri eleştirmek, siyasi parti sistemimizin bir gerçek kuvvet kaynağı olmasını sağlama yollarını araştırmak başka şeydir; bu verimsizlik sebebini kurcalaya kurcalaya kanatarak, sözünü ettiğimiz ideolojinin yaptığı gibi, partileri, temellerinde dahi, ancak ve ancak şahsî menfaat ve hırslarının saltanat sürmesi için yaratılmış suni vasıta olarak telâkki etmek başkadır. Bu ayırımı görmek, parti meselesine, parti olayına bu ayırım açısından bakmak gerekir. O zaman, siyasi partinin bir demokrasi içinde gerçek yeri görülebilir ve partilerin bu mevkie lâyük kılmanın şartları üzerinde tartışılabilir; ama, siyasi parti, topyekûn mahkûm edilip, siyasi iktidar, bu sefer, bir eski Çin veya Rus veya Osmanlı veya herhangi bir batılı otoriterya-nizm benzeri bir merkezin şahsî takdir ve görüşlerine terkedilemez. Çünkü, bu, devleti, bu sefer, şahsi menfaat ve bencil ihtirasların en mütemerkizine, en şahsine terketmek olur.

iii - Sözünü ettiğimiz ideoloji; içindeki siyasi partilerin, ancak şahsi menfaat ve hırslarının saltanat sürmesine yaradığını, hırslı ve bencil tutumlara da şans vererek bunların kendi bünyesi içinde bir huzursuzluk ve istikrarsızlık ortamı kurmasından başka bir şeye yaramadığını ileri sürdüğü demokrasinin bir başka kötülüğünü zikrederek onu yermektedir: Demokrasi, bizzat 27 Mayısın amacından sapmasına da sebep olmuştur.

Daha yukarılarda açıklandığı üzere, bu ideolojiye göre, 27 Mayıs, mevcut siyasi yapıyı yıkarak ve onun enkazını temizliyerek bir yeni Türk rönesansı yaratmak amacı ile dolu idi. Fakat, hırslı ve bencil tutumların huzur ve istikrardan yoksun ortamı, şahsî menfaat ve hırsların saltanat sürme alanı olan demokrasi bu mefaat ve hırsların âleti olan partileri ile, sahibi olduğu bütün kuvvet merkezleri ve kurumları ile işe müdahale edip 27 Mayıs, bir halk ve aydın karması ile köylü ve halk kitlesini uygarlığa ulaştırma amacından ve bunun teşkilâtı olan, üniter - otoriter merkezî siyasi iktidar olayından saptırmıştır.

Burada söylenebilecek olan şundan ibarettir: 27 Mayısın - biraz sonra aşağıda da göstereceğimiz üzere - gerçek alamını tayin ve tesbit etme meselesi ile karşılaşılıyor. Şimdilik şu anlaşılıyor ki, bu yeni ideolojinin kaili olan grup, Millî Birlik Komitesi içinde 27 Mayısı doğru giden faaliyetlerinde, demek ki, böyle bir amaç gütmüşlerdir. Fakat, bu amaçlarını, 27 Mayısın tüm ve gerçek niteliği haline getirememişlerdir ve bu sebeple de, 27 Mayıs içinden tasfiye edilmişlerdir. Binaenaleyh, artık, kendi deyimleri ile bir Türk rönesansına varmak üzere tasavvur ettikleri bir 27 Mayıs, gerçek 27 Mayıs olduğunu ileri sürmek ve bunun da, demokrasi tarafından tasfiye edildiğini ifade etmek, kendi özel amaçlarını gerçekleştirmekten uzak kalmışların bir yakınmasından ibaret kalır. Bizzat bu gruptan başka herkes, 27 Mayısın, mevcut siyasi yapıyı, siyasi îdesi, siyasi kurumları ile beraber tasfiye etmek için değil; bu yapının, gerçek îdesine uygun siyasi kurumlarla donatılarak bu gerçek îdeye göre tam olarak işlemesini sağlamak için yapıldığına inanmaktadır. Bu itibarla 27 Mayıs, bir demokrasi hareketidir. O halde, demokrasi tarafından saptırılması söz konusu edilemez. Bu, olsa - olsa, demokrasi dışı bir siyasi îde'nin demokrasi içi kuvvetler tarafından tasfiyesinden bu îdeye bağlı kalanların yakınmasını teşkil eder.

iv - Nihayet sözünü ettiğimiz ideoloji, demokrasiyi âtıl bir sistem olarak da yermekte ve kötülemektedir. Bu ideoloji, âdeta Türk halkını atom ve feza çağının uygarlığına hızla çıkaracak kendi üniter - totaliter, otoriter merkezîyetçiliği ile, bu uygarlığa ancak birkaç yüzyılda ulaşmayı sunabilecek olan demokrasiyi karşılaştırıyor ve bu kadar beklemeğe imkân olmadığını belirterek de, Türk halkına, kendini, moralman empoze ediyor.

Burada da söylenebilecek olan şudur: Demokrasinin ataletini, hattâ çağı geçmişliğini ileri sürmek, yeni bir şey değildir. Bu, Bi-

rinci Dünya Harbi sonu totaliterleri tarafından pek keskin bir edebiyat ile ortaya sürülmüş bir iddiadır. Ayrıca demokrasinin, siyasi - iktisadi ve sosyal gelişme vetiresini yürütüp bir refah devletine ulaşma ameliyesinin pek uzun sürdüğü de bir tarihî gerçektir. Ayrıca, şunu da iddia edebiliriz ki, demokrasi, bütün başarılarına ve batı medeniyetinin genel siyasi reimi olabilme yaygınlığına rağmen sosyal adalet, toplumsal güvenlik konularında, modern ileri idrakin seviyesine denk bir tatmin de getirememiştir. Hattâ bu sebeple, onu, batı ülkelerinde bile bir buhran içinde gösteren görüşler ortaya çıkmıştır.

Şimdi, bu obektif ve gerçeğe uygun mütalâalardan sonra, gene birer gerçek olan şu mütalâalara geçebiliriz: Bir demokratik yapı, sistem ve mekanizmanın içinde de, bütün yapıcı güçlerin belli siyasi - iktisadi - sosyal hedeflere doğru birleştirilip sevk edilmesi mümkündür, mümkün olmuştur, halen de mümkün olmaktadır. Buna demokrasinin zatından, mahiyetinden, cevherinden gelen bir engel yoktur. Bunun olsa, olsa tâli mahiyetteki engelleri vardır ki, bu gerçek demokrasinin açıklığı, serbestliği, aleniliği, ahlâkîliği içinde, hem bu tâli mahiyetteki engellerin bertaraf edilmesi yollarını, hem de, bütün yapıcı güçlerin belli siyasi - iktisadi - sosyal hedeflere doğru birleştirilip sevk edilmesi yollarını bulmak mümkündür, mümkün olmuştur, mümkün olmaktadır. Belli iktisadi ve sosyal hedeflere yönelme ve doyurucu icralara girişebilme denemesi, İkinci Dünya Savaşından sonra plânlı kalkınma denen bir yol ile, demokrasi içinde de yürütülmektedir. Bunun da, şimdilik, yüzde yüz başarısızlığa vardığı, demokrasi içinde ısrar edecek isek, yüz yıllar boyunca beklememiz gerektiği sabit olmamıştır. Tersinin sübutuna dair deliller vardır. Çağımızın modern idrakine denk bir seviyede sosyal adalet ve toplumsal güvenliğin demokrasi içi gerçekleşmesine gelince; inancımıza göre, bu noktada, bütün dünya demokrasileri tam bir başarıya henüz varamamışlardır. Ne var ki, demokrasinin, gene yukarıda zikredilen açıklığı, serbestliği, aleniliği, ahlâkîliği içinde bu başarının yollarını bulmada, demokrasinin şans ve imkânı olduğu da bir gerçektir. Henüz bu noktaya varamamış demokrasinin, bu varamamadan gelen sıkıntılarını, demokrasinin bizzat mahiyetine ait onarılmaz, şifa bulmaz arızası saymakta, ve devayı, sözünü ettiğimiz üniter, otoriter, totaliter eğilimli akımlara benzeyen yollarda görmekte acele etmeğe lüzum yoktur. Türkiyedeki siyasi iktidar gelişmelerini, tarihî muayyeniyet, demokrasi çizgisi üzerine oturtmuştur. Onun ataletlerini, bu çizgi üzerindeki tedbirler ile giderme yollarını arama mevkiindedir Türkiye...

5 - 27 Mayısın Gerçek Anlamı Meselesi :

Sözü edilen ideoloji, 27 Mayıs, büyük bir önem vermektedir. Çünkü, 27 Mayıs, onun kendisini gerçekleştirme, siyasi realiteye kabul ettirme imkânı, fırsatı olarak, ideolojinin kaillerinin tasavvurları içinde uzun müddet yaşamıştır.

Gerçekten bir zamanlar Millî Birlik Komitesinin en dinamik bir bölümünü teşkil eden eski 14 ler ve onların Türkes grupu, bir Türk rönesansı tasavvur etmektedirler; hem de ötedenberi... Bu Türk rönesansına; köylü ve halk kitlesini uygarlığa ulaştırmak için bir halk - aydınlar harmanı yaparak ve bunu da, bir merkezî liderliğin tesbit edeceği istikamette, kendi anlayışlarına göre çağdaş ilim, insancı görüş, Atatürk ilkeleri dairesinde harekete sevk ederek varılacaktır. İşte 27 Mayıs, çok yönlü duygu ve düşünce yükü ile bir halk - aydın harmanına dayanarak varılacak duygu ve düşünce birliğine ulaşmayı imkânsız kılan bu birleşik duygu ve düşünce birliği içinde, vatandaş münasebetlerini sevgi - saygı - hoşgörülük münasebetleri haline getirmeğe - hırslı ve bencil tutumlara, şahsî menfaat ve hırslara yol açan çatışmalı hayat ile imkân vermiyen mevcut siyasi yapıyı - yani çok yönlü duygu ve düşünce yükü ile daimi tartışma esasını ihtiva eden bir demokrasi olma çabası içindeki siyasi yapıyı - yıkarak ve onun enkazını temizliyerek - yani serbest ve genel seçimden bir siyasi iktidar çıkarmaktan tutunda, bunu, kazaî, siyasi yollarla ve kamuoyu yoluyla denetlemeğe varıncaya kadar bütün demokratik müesseseleri temizliyerek, bu yeni Türk rönesansını kurmanın ilk hareketidir. Yoksa, sanıldığı gibi, iktidardaki bir partinin davranışını beğenmeyip, daha doğrusu onu hukuk dışı bir alana düşmüş görüp, şimdi, bir millî hareket ile onu iktidardan indirmek söz konusu değildir. Şahsî menfaat ve hırslarının saltanat vasıtası olan partileri, hırslı ve bencil tutumlarının yarattığı huzursuzluk ve istikrarsızlık ortamı olan zıd görüşlü ve çok yönlü esas birkaç yüz yıl sürececek kalkınma temposu ile belirgin demokratik siyasi yapının tüm değiştirilmesi söz konusudur. Adı geçen ideolojiye göre 27 Mayısın gerçek anlamı budur.

İşte bu konuda düşünülecek olan da şundan ibarettir: Demek ki, 27 Mayısın yapılması ameliyesine katılan belki de bu işte pek önemli bir rolü de tarih içinde oynamış bulunan 14 lerin Türkes grupu, 27 Mayısı bu anlam içinde görüyorlar. Demek ki bu grup, 27 Mayısı, bir demokratik düzeni kaldırıp, onun yerine üniter - otoriter - totaliter bir rejim yoluyla ulaşılabilecek bir rönesansı ba-

şarmak için yapmışlardır. Fakat, Millî Birlik Komitesinin asıl ağırlık merkezi, böyle bir amaç ile hareket etmiştir. Onlar, D.P. halinde türlü yönlerden sapmalara uğramış bulunan demokratik îdeyi ve uygulamaları bu sapmalarından kurtarmak ve gerçek muhtevası ile gerçek yönünde uygulamalara sevkedebilmek için gerekli demokratik müesseseleri kurmak için 27 Mayıs'a teşebbüs etmişlerdir. Binaenaleyh, bu ideoloji ile, bu noktada bir tartışmaya girmeğe ihtiyaç da yoktur. Onlar, yeni bir Türk rönesansı yapmak için mevcut demokratik siyasi yapıyı devirmek üzere ihtilâle katılmışlardır. Milli Birlik Komitesinin çoğunluğu ile onları destekleyen, öncü ve zinde kuvvetler ve bunların 27 Mayıs öncesi protestolarını tasvip eden ve 27 Mayıs da, demokratik mahiyeti dolayısıyla tasvip eden kamu oyu dalgalanmaları ise, bu tasavvur içinde değildirler. Onlar, demokrasinin îdesine ve tatbikatına gelmiş bulunan inhirafları - bu inhirafların kaynağı, vesilesi, âmili olan ve bu yüzden de gayri meşru duruma düşmüş bulunan D.P. yi de kapsayacak şekilde - bertaraf etmek ve inhiraflarından temizlenmiş ortamı içinde, demokrasiyi bir daha sapmalara uğramıyacak şekilde teçhiz ederek yeniden inşa amacı gütmüşlerdir. Meşruiyetleri de buradan gelmektedir ve binaenaleyh, ötekiler bu meşruiyet temelinden yoksun duruma düşmektedirler.

6 - Atom Çağının Uygarlık Seviyesinde Ancak Böyle Bir Üniter - Otoriter - Totaliter Davranışla mı Gidilebileceği Meselesi :

Sözü edilen ideoloji, kendi varlık sebebini, atom ve feza çağına ulaşmanın gerektirdiği değişiklikleri hızla yapma zaruretinde görmektedir. Ona göre, Türk toplumunun da, atom ve feza çağına uygarlığına yetişmesi gerekir. Bunun için esaslı değişiklikler yapmak gerekir. Oysa ki, bunu bir demokratik vetire ve oluş içinde yapmak mümkün değildir. Böyle bir ilerleme kaydedebilmek için türlü dağıtıcı fikirlere itibar etmeği bırakarak duygu ve düşünce birliği lâzımdır. Demokrasi, duygu ve düşünce çokluğu içindeki dağıtıcı mahiyeti ile, buna imkân vermez Demokrasinin, iktidarı teşkil vetiresi ve bilhassa kontrol engelleri, hızla yapılması gereken esaslı değişiklikleri gerçekleştirmeğe elverişli değildir. Üstelik, onun baş müessesesi olan siyasi partiler, bu esaslı değişikliklerin dayanağını teşkil eden genel menfaati arama cihazları değildir, hırslı ve bencil menfaatlerin âletleridir. O halde, bir başka şekil aramak gerekir. Bu başka şekil de, milliyetçi - gelenekçi - ırkçı bir duygu ve düşünce birliği içinde, bir merkezî liderlik ma-

kamının çağdaş ilim ile bir insanı görüşü ve Atatürk ikelerini harekete geçirmesini mümkün kılan bir otoritaryanizm şeklidir.

Burada söylenebilecek olan şudur: İçinde Türk aydınlarının da bulunduğu bazı siyasi akımların, bir otoritaryanizm aramağa doğru giden bazı fikirleri olduğu muhakkaktır. İşletilmekte olan kaynakları az, teşebbüs gücü zayıf, ne yapacağını bilme insiyakından yoksun olduğu için tipik bir az gelişmiş ülke olan memleketimizde, kısa zamanda çok işler yapmanın -bir dereceye kadar mümkün olduğu ve fakat, tam bir kalkınmaya ulaşamadığı, bu fikirlere sahip olanların dayandığı esaslı görüşlerdir. Gene bunlara göre ayrıca; demokrasinin oy vetiresi iktidarı, ülkeyi iktisadî ve sosyal kalkınma hedeflerine doğru götürecektir. Teşebbüs etmiş düzen içinde, ekonomik sosyal statükoyu zorlayan muhafazacı ve menfaatçi gruplara verme istidadı dolayısıyla, daha baştan, bir durgunluk âmili, bir kalkınma sebebidir. Oysa ki, öte yandan da, ihtiyaçlar, kendilerini zorlamaktadırlar. Bu zorun tesiriyle ve bu tesiri iyi istismar edecek akıllı bir merkezî otoritecilik liderlik mevkiinin yapacağı telkin ve göstereceği ufkun cazibesi tesiriyle, bir gün, halkı, beyhude emek ve zaman harcama mekanizmasından ibaret kalan demokrasiden yüz çevirtmek ve merkezi - otoritercilik teşkil eden bir yeni siyasal mekanizma ile ekonomik ve sosyal kalkınma hareketini hızlandırmak, seviyendirmek gerekecek ve mümkün olacaktır.

İşte, ülkemizde, demokrasinin yetersizliği ve onu, daha faal ve dinamik bir siyasal mekanizma ile ikame etme zorunu üzerinde, böyle bir görüşe sahip akımlar vardır. Sözü ettiğimiz otoriter ideolojiyi, bu daha faal ve dinamik siyasal mekanizmayı, milliyetçi - gelenekçi - ırkçı bir duygu ve düşünce birliği üzerinde kuracağını ileri süren ve bunun kabulünü teklif eden böyle bir merkezî - otoriteci görüştür. Onun amacı, memleketi, atom çağının uygarlık seviyesine çıkarmaktır. Bunu da, bir sol otoritaryanizm değil, ancak milliyetçi duygulara, gelenekçi espriye, ırka, kemalî fikrine inanan kendi millî otoritaryanizmi yapabilir.

Biz, şahsan, tarihî oluşun tetkikinden şöyle bir gerçeğin sızdığına inanıyoruz: Türkiye'de de Amerikan ve Fransız ihtilâllerinin fikir serpintileri vardır. Bu fikir serpintileri, batılı, klâsik, liberal demokrasi esasında bir siyasal iktidar vakıasını getirmektedir. Sened-i İttifak, Tanzimat Fermanı, 1876 Anayasası, 1908 tadilleri ve siyasal particiliği, 1924 Anayasasının millî hâkimiyetçiliği, 1961 Anayasasının hukuk devleti dâvası, bu batılı klâsik - liberal demokrasiğin gerektirdiği müesseseleri Türkiye'ye adapte etme hamleleri-

dir. Bütün bu uzun süre içinde, orta kademe aydında ve geniş halk kitlelerinde bazı kanaatler yerleşmiş ve bir demokrasi îdesi haline, bir inanç haline gelmiştir: i - İktidar halka aittir; ii - Halk bu iktidarını, parti rekabeti esnasındaki bir serbest ve devrî seçim ile, hükümet ve muhalefet grupları halinde müşahhaslaştırır; iii - Böyle müşahhaslaşmış olan halk iktidarınının hükümet grubu halindeki faaliyetleri, bir sürü siyasi - hukukî yollarla deneti altındadır. Ve nihayet, hem hükümet grupunun, hem muhalefet grupunun faaliyetleri, bizzat halkın kamu deneti altındadır; iv - Bu denette kamu oyunun tasvibini alan, seçimin yeni devresinde iktidarda olur.

İşte, Sened-i İttifak'tan 1961 Anayasasına kadar gelen uzun süre içinde, orta kademe Türk aydını ile, Türk halkı, unsurları böyle işaret edilebilecek bir siyasi terbiyeyi almıştır. Bir başka deyimle, halk, uzun bir siyasi gelişme sonunda, siyaset sahnesine çıkmağa davet edilmiştir ve o da, bu sahnede ve yukarıda gösterdiğimiz görüşleri benimsiyerek, bu sahneye iyice yerleşmiştir. Bütün siyasi görüş ve tekliflerin, Türk orta aydınının ve halkının, yukarıda gösterilen inançlar ile yüklü olarak, siyaset sahnesinde, bu sahnenin aslî sahibi sıfatıyla yerleşmiş bulunduğu vâkiasını gözden uzak tutmamaları gerekir.

Evet, Türk halkı, yukarıda gösterilen inançlar ile yüklü olarak siyaset sahnesine yerleşmiştir ama; bu, onu, henüz, bir şekli demokrasiden fazlasına kavuşturma anlamında değildir. Orta aydın kademeleri ile halk tabakaları, orta aydının ve geniş halk tabakalarının tekabül ettiği toplum katları, henüz, bu demokrasi şekli ile, bu demokrasi mekanizması ile, toplumsal adalet ve sosyal güvenlik terimleri altında ifade edilebilecek kendi gerçek ihtiyaçlarını, kendi gerçek istek ve istemlerini gerçekleştirebilecek bir siyasi iktidar meydana çıkarmağa ve onu uygulatmağa muvaffak olamamışlardır. Çünkü, bunun yolu olan, toplum katlarının, halk tabakalarının sosyalman ve iktisaden teşkilâtlanıp, siyasi iktidar vâkiasını kendi maddi ve manevi varlıklarının, ihtiyaçlarının, aspirasyonlarının ağırlığı altında tutmayı bilmemektedirler. Bundan dolayıdır ki, iktisadî ve sosyal kalkınma plânlarının, iktisadî ve sosyal hedefler adı altında gösterdiği icralara, bu şekli demokrasi mekanizması ile gitme güçlükleri ortaya çıkıyor. Bir başka deyimle orta kademe aydın ve halk tabakaları, sosyalman ve iktisaden teşkilâtlanıp kendi varlıklarını kendi gerçek maddi ve manevi ihtiyaçlarını siyasi iktidar vakiasına empoze etmeği henüz bilmedikleri içindir ki, unsurlar, ne tam kemaliyle plânda yer alabiliyor, ne de tam uygulanma şansına kavuşabiliyor. İşte bahis konusu olan merkezî - otoriteci görüş işte bu son

noktayı, bu şanssızlığı görüyorlar ve fakat, bunun, yukarıda açıkladığımız nedenini görmüyorlar ve bu sebeple, kolayca, kendi merkezî - otoriteci görüşlerini teklif ediyorlar. Bilimsel olarak tesbit edilmesi gereken ise, şundan ibaret kalmakta devam ediyor: i - Böyle bir merkezî - otoriteci görüş teklifi, halkın ve orta kademe aydınının, yukarıda izah ettiğimiz inançlarının hâmile olarak siyaset sahnesine yerleşme insiyak ve ihtiyacı ile karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmadan da, o merkezî ve otoriteci teklif aleyhine büyük güçlükler çıkacağı bir bedahattir. ii - Orta kademe aydın ve halk tabakalarının da, sosyalman ve iktisaden teşkilâtlanıp kendi toplum katlarının - ki bunlar da, yekûn halinde bir genel halk katı teşkil ederler - maddî ve mânevi ihtiyaçlarını empoze edebilecekleri bir siyasi iktidar vakıası yaratmasını öğrenemedikleri müddetçe de, iktisadi ve sosyal kalkınmalar ne plân, ne icra olarak kemale varamıyacaktır. iii - Binaenaleyh, atom ve feza çağının iktisadi ve sosyal seviyesine çıkmanın yolunda deneyebileceğimiz iki sistem kalıyor: a - Yukarıda dört nokta halinde özetlediğimiz inançlarla siyaset sahnesine gelip oturmuş bulunan halkın bu inançları üzerine yürüyerek, onun bu inançlarını kırarak, ve bu suretle onu, siyaset sahnesinin ve siyasi iktidar vakıasının faili olmaktan çıkarıp - yani şekli demokrasiyi bertaraf edip - bir merkezî - otoriteci siyasal iktidar vâkıasına gitmek, b - Halkın, bu inançlarının hâmile olarak gelip oturduğu siyaset sahnesinde, sosyalman ve iktisaden de teşkilâtlanıp, kendi varlığını, kendi maddî ve mânevi plânda gerçek ihtiyaçlarını kavramaya ve uygulamaya istidatlı bir siyasi iktidar vakıasını, teşkil etmesini de öğretecek ve mümkün kılacak bir tutum, davranış, terbiye ile, sosyal demokrasi olmağa da muvaffak olmak...

O halde, buraya kadar verilen izahattan şu sonucu çıkarabiliriz: Atom ve feza çağının uygarlık seviyesine, ancak, böyle ırkçı - milliyetçi - gelenekçi espride bir merkezî - otoriteci davranış ile varılabileceği hakkındaki görüş, yegâne görüş değildir. Üstelik, böyle bir görüşü uygulama ameliyesi, sözü edilen ideolojinin bir satır yukarıda özetlediğimiz esprisini benimsemiş çevrelerin ve nihayet, Sened-i İttifaktanberi aldığı siyasi terbiye ile, yukarıda dört noktada özetlediğimiz inançların hâmile olarak siyaset sahnesini sahibi ve kaili durumuna çıkmış bulunan orta kademe aydın ve halk tabakalarının siyasi insiyakı ile çatışacaktır ki, halk tabakalarının böyle insiyaklarının nasıl kırılmaz olduğunu tarihten öğrenmek mümkündür.

7 - Sözü Edilen İdeolojinin; Çağdaş İlim, İnsancı Görüş, Atatürk İle Münasebetlerinin Tahlili :

Bu ideoloji, kendi ifadesince, ilim ve tekniğe dayanacaktır. Her şeyi ilim ve tekniğe göre düzenleyecektir. İلمي meşale yapacaktır. Sonra, insana önem verecek, ırk, din, mezhep farkı gözetmeden insanca zihniyete önem verecektir. Ve nihayet, Atatürk ilkeleri de, onun fikrî dayanağını teşkil edecektir.

Bu konuda da, mütalâa şu olabilir: Zamanımızda, bütün siyasetlerin ilme dayanmaları iddiası çekici bir iddia olmuştur. Nazist ve Faşist otoriteryanizmlerin ilim ve teknikte gösterdikleri başarı, Marxist otoriteryanizmin modern ilim ve teknikte XX nci Yüzyılın bir temsilcisi oluşu, bu iddiaların ispatları oluyor. Fakat, sözünü ettiğimiz otoriteryanizmin, Türk toplumundan, modern ilim ve tekniği nasıl meydana getireceği hakkında sarahatlerimiz yoktur. Nazizm ve Faşizm, esasen, ilim ve teknikte ilerlemiş toplumların ilim ve teknik mahsullerini istismardan başka bir şey yapmamıştır. Marxcı otoriteryanizmin ilim ve tekniği kendi malı yapma noktasındaki metodları da tarihe mal olmuştur. Sözünü ettiğimiz otoriteryanizm, mensup olduğu kanat dolayısıyla bu metodları kullanmayacaktır. O zaman da ilim ve tekniği meydana getirmenin onu bir sosyo-politik yapının bir dayanağı yapmanın tek yolu kalıyor: İlim ve tekniğin hürriyeti... Bu ise sözünü ettiğimiz otoriteryanizm ile bir çelişme teşkil eder. Daha baştanberi çelişmenin içinde bulunan bu görüş, bu haliyle, daha baştan kendisini akamete mahkûm ediyor demektir. Bir başka deyimle söylemek gerekirse diyebiliriz ki; çağdaş Türkiyenin, çağdaş ilim ve tekniğe ihtiyacı vardır. Çağdaş Türkiye ortamında buna, üniter, üniform bir duygu ve düşünce örgüsü içinde varma ve sonra da, hürriyet üzerine kademeli çağdaş ilim ve tekniği, bu üniter, üniform duygu ve düşünce örgüsünün emrinde tutma mümkün değildir.

İnsancı görüşe gelince : Gerçekten, ırk - din - mezhep farkı gözetmiyen bir siyasi iktidar uygulama davranışı, elbette, bizatihi kendi mahiyetinde insancadır. Fakat, sözünü ettiğimiz otoriter ideoloji, ırk-din-mezhep farkı gözetmemeyi, bütün ırkların, bütün dinlerin, bütün mezheplerin siyasi iktidara müessiriyeti birliği, müessiriyeti beraberliği, müessiriyeti eşitliği olarak anlamıyor; diğer ırk - din ve mezheplerin, hâkim bir ırkçı görüşün vesayeti altında, bu vasinin çizdiği sınırlar içinde ve bu vasinin gösterdiği hedefe boyun eğmek kayıt ve şartı ile bir muhafaza edilme şansına sahip

olabileceği bir durum olarak anlıyor. Vesayetçi, velâyetçi görüşlerin, insancı görüş teşkil ettiklerini, çağımızda ileri sürmek, pek mümkün değildir. Çağımızda insancı görüş, metafizik veya fizik bir müteal merkez yaratıp, kişiyi ona tabi bir fonksiyon haline getirmek değildir; bizzat kişiyi, halk içinde, halkın bir kurucu unsuru olarak müteal bir değer sayıp, her türlü, fikrî - fizikî - moral sömürmelerden uzak bir benlik kurup faaliyete sevk edebilmektir.

Atatürk ilkeleri ile olan, olacak olan münasebetlere gelince : sözünü ettiğimiz üniter - üniform, otoriter telâkki tarzı, kanaatımızca, bilhassa bu noktada yanılmaktadır. Bu noktayı belirtebilmek için, Atatürk ilkeleri, üzerinde topluca, birkaç kelime ile durmak yerinde olur: Atatürk ilkeleri, Türk toplumunun bazı inkılâplar geçirmesi ve bu inkılâplar üzerinde bir toplum hayatı, bir devlet hayatı yaşamasını mümkün kılan, ifade eden, şartlandıran ilkelerdir. Bunları 1924 Anayasasında yer almış bulunan meşhur altı umde halinde göstermek âdet olmuştur. Bu, belki de pek yanlış değildir; fakat, 1961 Anayasasının altında uyanan yeni bir fikir hayatı içinde, bizce, Atatürk ilkelerini ifade ve izah etmeye şöylece girebiliriz: Atatürk ilkeleri, mademki, Türkiye'nin bazı inkılâplar geçirmesini ve bu inkılâplar üzerinde yaşamasını şartlandıran hususlardır; o halde, onlara, bu inkılâplar açısından bakarak nüfuz edebiliriz; onları, bu inkılâpların içinde görüp tanıyabiliriz. O halde, şimdi, bu inkılâplara bakmak gerekir.

Atatürk, önce, bir siyasî inkılâp yapmıştır; sonra da, bunun temellerini teşkil ve ifade ederek, bunların devam şartı olmak üzere, bir sosyal inkılâp yapmıştır. Bu, her ikisinin kemal ve sıhhat şartı olmak üzere, bir de iktisadî inkılâp söz konusudur. Bunu, bir başka deyimle söylemek gerekirse diyebiliriz ki, Atatürk, siyasi, sosyal, iktisadî yönleri olan bir modernizasyon yapmıştır. Atatürk modernizasyonunun, inkılâbının siyasi mahiyeti bir sosyo-politik; bir de sosyo-ekonomik halka içinde belirmektedir. Önce, siyasi iktidar olayını modernize etmek üzere bir siyasi inkılâp yapılmıştır. Bu, halife - sultansız, tam bir millî irade esasına dayalı, şahsî iktidarı reddedip onun yerine halk iktidarını koyan bir halkın cumhuriyetini kurmadan ibarettir. Fakat, bu inkılâbın, süren bir modernizasyon ameliyesi olabilmesi için, Atatürk, siyasi inkılâbın sosyal yönünde bir modernizasyona girişmiştir: Bağımsız, özgür, kendi ile sorumlu, müsbet ve lâik zihniyetli kişiyi; eşitlik esasındaki aileyi; skolâstik ve hurafeci bağlardan kurtulmuş olarak çağdaş beşerî münasebetler ölçülerine göre davra-

nışlar gösteren halk katlarından kurulu, bir lâik toplumu meydana getirmiştir. Bu da, sosyal inkılâbı teşkil ve ifade eder. Bu suretle, genel olarak Atatürk modernizasyonu, Atatürk inkılâbı dediğimiz hareketin sosyo-politik yönü meydana getirilmiştir. Bu; siyasi şekil olarak: halife - sultansız, şahsî iktidarsız tamamiyle millî irade esasına dayanan ve halk iktidarını meydana çıkarıp müessir kılan bir lâik cumhuriyet ile; sosyal temel olarak da: insana değer veren, Anadolu halkını birinci ilgi plânına alan lâik halk toplumundan ibaret sosyeteğe varma inkılâbıdır. Nihayet; siyasi iktidarı, halife - sultansız ve şahsî iktidarsız bir halkın cumhuriyeti içinde, temsilî hükümet esasında kurmanın ve geliştirmenin; bunun istilzâmı olan lâik ve müsbet zihniyetli kişilerden kurulu lâik toplum inşa etmenin ve bunu sıhhat içinde kemale erdirmenin zamini ve kefilî olmak üzere de, sosyo-ekonomik modernizasyon yolu açılmıştır: Bu, toprak rejimini, istihsal rejimini ıslahı tazammun eden, çalışanların haklarını muvazenelendirmeği ifade eden; kişiye halk kitlelerine, geri kalmış bölge ve kategorilere geniş sosyal ve iktisadî hizmetler ve imkânlar getirmeyi ihtiva eden sosyo-ekonomik inkılâptır; daha doğrusu geniş Atatürk modernizasyonunun, inkılâbının sosyo-ekonomik halkasıdır. İşte Atatürk ilkeleri bunları ifade eden, mümkün kılan, açıklayan, şartlandıran, zaruretlendiren prensiplerdir.

Özetle söylemek gerekirse, Atatürk ilkeleri:

i - Halife - sultansız, şahsî iktidar ve kişi iradesiz olan; halk iradesini arayan; vebunu da temsilî hükümet içinde bulup gerçekleştiren bir cumhuriyeti mümkün kılan ilkelerdir ki söz konusu üniter-üniform görüş içindeki şahsî iktidar ve kişi iradesi unsuru ile, ve onun zaruri olarak temsilî hükümete imkân vermiyen siyasi şekli ile tezdad teşkil eder.

ii - Keza, bu ilkeler, şahsî iktidardan uzak halkın cumhuriyetinde, sosyal temel olan özgür kişiyi; eşitlik içinde özgür aileyi; özgür ve lâik toplum katlarından ibaret lâik toplumu arayan ilkelerdir ki, kişiyi, lider iradesine bağlayan üniter-üniform görüşlere gene bir sosyal tezdad teşkil eder.

iii - Gene bu ilkeler; siyasi iktidarı, halkın maddi ve manevi ihtiyaçlarının, emellerinin altına gene bizzat halk kanalı ile koyan ekonomik ve sosyal modernizasyonu ifade eder ki, bu hali ile de söz konusu üniter-üniform görüşün, ekonomik ve sosyal

ameliyeleri de kişi - lider takdirine bırakan mahiyetine bir tezdad teşkil eder. Bir kelime ile; Atatürk ilkeleri, söz konusu üniter - üniform görüş ile, sosyo - politik, sosyo - ekonomik plânlarda, tam bir uyumsuzluk halindedir. Buna göre söz konusu üniter - üniform görüşün Atatürk ilkeleri ile irtibatı bir lâfızdan ibarettir. Bir başka açıdan durum şundan ibarettir: Atatürk ilkelerinde, toplum temeli, gelenekçi - ırkçı unsurlardan tamamıyla uzaktır. Bu ilkeler; halkın dışardan değil, kendi içinden teşkilâtlanıp - iktidarın tâbii değil - âmili ve sahibi olması esasıdır. Çağdaş ilim de, bir görüş ve îdenin mutlakiyetini kurma ilmi değildir; beşerî merakın, tecessüsün ve yapıcılığın türlü yönlerini görme ve alternatifleri arama, bunları, zaman - mekân, maddi ve manevi şartlara göre değerlendirerek tercihlerde bulunmanın yolunu aydınlatan ilimdir. Ve binaenaleyh hem bu ilkeler, hem de bu ilim anlayışı, söz konusu üniter üniform görüşle birlikte değildir.

Görülüyor ki bu görüş, Atatürkten ilham aldığını söylediği halde, gerçekte, onunla beraberlik kuramamaktadır. Bu görüş, 1961 Anayasası, Mustafa Kemal idealinin geleneğine uyarak, lâik iktidar kurmanın anayasasıdır. Sözüünü ettiğimiz üniter - üniform görüş, bu açıdan, 1961 Anayasasına hiç de bir sevgi bağı kurma eğilimi gütmemektedir. Hiçbir yerinde, ne açık olarak, ne de dolayısıyla, bir lâik toplum zaruretinden, çok partili düzenin normal savaşlarını, dinci vaadlerle ve ısrarlarla dejenere eden bir safhadan sonra modern bir devlet hayatı vaadeden bütün görüşlerin hareket noktası lâik toplum, varış noktası lâik iktidar olmak gerekir. Adı geçen üniter - üniform görüş, bu gereği yerine getirmek zaruretini duymamaktadır.

Keza, 1961 Anayasası, gene Mustafa Kemal idealinin geleneğine uyarak, çok partili bir siyasi iktidar olayına varmaktadır. 1961 Anayasası, çok partili siyasi iktidarı, Türkiye'de siyasi rejimin bilâhülâşmış bir esası olarak teşkilâtlandırmıştır. Buna göre, çok partili rejim Türkiyedeki siyasi rejimin ayırıcı niteliği olmuştur. Demokratik olmak isteyen ve bu zorun altında faaliyete geçecek olan her hareket, çok partili rejimi mahfuz tutmak esas kuralına uymazlık edemez. Oysa ki, sözüünü ettiğimiz üniter - otoriter - üniformcu görüş, bu gerçeğe, bu zoruna, tecahülden gelmektedir. Hiçbir yerinde, çok partili düzenin mahfuziyetinden, bunun siyasi hayat içinde esaslı âmil oluşundan söz açmamaktadır.

Keza, 1961 Anayasası, siyasi iktidarın kontrolünü teşkilânlıran bir anayasadır. Hattâ, bir açıdan bakılırsa, 1961 Anayasasının

Türk Milletinin derin tarihî insiyakına uyarak, asırlardanberi özlediği kontrollü iktidar olayına ulaşma hamlesi olduğu söylenebilir. Bu ise, tam anlamı ile, siyasi olaylar alanındaki bütün «tavır ve mişvarın kontrolü» prensibine bağlı Mustafa Kemal görüşünün ifadesi ve sonucudur. Oysa, sözünü ettiğimiz üniter-üniform görüş, siyasi iktidarın kontrolü prensibini; Anayasamızın, Türk Milletinin asırlardanberi özlemine duyduğu kontrol müesseselerinin mahfuziyetini hiç de eline almağa niyetli görülmemektedir. Özetle, devletin modern teknik teşkilâtı dışında kalan ve fakat, bir merkezîyetçi hiyerarşi zinciri ile devlete de hâkim olucu teşkilâtı vasıtasıyla, ünanim ve üniform bir dünya, siyaset, sanat görüşünü zorlamağı ifade eden bu üniter-otoriter ideoloji, hemen her noktası ile Mustafa Kemal ilkelerine, ideoloji geleneğine ve 1961 Anayasasına aykırı bir muhteva ile temayüz etmektedir.

S O N U Ç

O halde, böyle bir görüş, nasıl ortaya çıkabilmektedir? Bunun tarihî ve sosyal kaynağı nedir meselesi, kendisini ortaya koymaktadır. Bütün Türk aydınları bu mesele ile, onun türlü yönleri ile uğraşmalıdır. Böyle bir meselenin gelip geçici bir mesele mahiyetinde telâkki edilmemesi de lâzımdır. Bizim görüşümüz şudur: Memleketimizde, Mustafa Kemal'in reformcu geleneğini, yeni bir disiplin devrimine kalbetme akımı vardır. Demokratik kuvvetlerin dinamizm göstermemesi ve muhafazacı, statükocu bir mahiyet alması derecesinde de, bu akım kuvvetlenmektedir. Sözünü ettiğimiz ideoloji; işte bu akımı, milliyetçi-ırkçı duygu ve düşünce birliği temeli üzerine bir müsbet fen aşılıyarak gerçekleştirmeğe uğraşma niyetini ifade eder. Bu akım, 27 Mayıs kanalından girerek gerçekleştiremediği bu niyetini, demokrasi eşkâlinin açtığı siyasi çalışma kanalından ve fakat, yavaş-yavaş, demokrasi îdesini çürütmek suretiyle, başarmağı aramaktadır. O, gerçek mahiyeti ile, demokratik gelişme çizgisine aykırıdır. Bu, onun, başarı zaafıdır. Fakat bilmek gerekir ki; statik, muhafazacı kuvvetlerin elinde mahsur kalma devam ettikçe; geniş halk tabakalarının sosyal devlet gereklerine göre teşkilâatlanmasına ve siyasete müessir olmasına uzak kalındıkça Mustafa Kemal'in reformcu geleneğini bu yolda geliştirme akımları eksik olmayacaktır.